

tate nos nutriat, animas nostras pascat pane virtutum, vulneribus peccatorum et criminum nostrorum medeatur, et suo magisterio diligenter edocti, quæ bona sunt operemur, et ad ipsum pervenire mereamur. Amen.

LECTORI.

Pene, ut vides, consilium fuerat hunc libellum omittere, quod aliud nihil videretur quam aliquot opusculorum, hoc est 2, 3, 4, 5, 6 unum in corpus congesta repetitio. Postea tamen cum animo subiret, non solum in utroque codice nostro exstare, verum in illo etiam fuisse, quo usus est Fr. Turrianus: ac præterea sic in isto repeti quæ in illis opusculis dicta sunt, ut nonnulla interdum adjecta, detracta, interpolata constet, dubitari ut nequeat, quin hujus etiam libelli auctor sit Goffridus: præteriri omnino nefas rati, vel hoc saltem loco edendum curavimus.

DOMNI GOFFRIDI TRACTATUS

DE ORDINATIONE EPISCOPORUM, ET DE INVESTITURA LAICORUM.

Goffridus Vindocinensis monasterii humilis servus, suo præcordiali amico Petro Leoni S. Romanæ Ecclesiæ cardinali, catholicam fidem toto corde diligere, et eos qui contradicunt totis viribus impugnare.

Tuæ petitionis et meæ promissionis non immeritor, si non ut debui, saltem ut potui, tentavi solvere, et quod a te quæsitum **418** est et a me promissum: de ordinatione videlicet episcopi et de investitura laicorum. In primis firmiter credere nos oportet et nullatenus dubitare ut quemadmodum baptismus Christianum facit, ita electio et consecratio facit episcopum. Et sicut impossibile est sine baptismo Christianum fieri, ita est impossibile episcopum sine electione et consecratione creari. In ordinatione episcopi electio et consecratio sic est utraque necessaria quod consecratio sine electione, et sine consecratione electio episcopum facere sola non sufficit. Nam sicut in baptismo aqua et invocatio Spiritus sancti sunt necessaria, quæ faciunt Christianum, ita in ordinando episcopo electio et consecratio sunt necessitate conjuncta, quæ creant episcopum. Et sicut aqua sola, aut sola invocatione sancti Spiritus nec baptismus fieri potest, nec homo esse Christianus, ita sola electione, aut sola consecratione nemo ordinari vel fieri valet episcopus. Magnum quidem et baptismatis, et electionis et consecrationis episcopi sacramentum; sed illud præcepit, et per alios facit Christus; et hoc egit per semetipsum. In illo spiritualiter creatur homo, et a Christo Christianus dicitur; in isto vero dominus et imperator creatur Christianorum, qui non solum vocatur Christianus a Christo, sed etiam Christi vices agere creditur. Sciendum vero quod hic vel ubicunque de electione et consecratione episcopi agitur, canonicam necesse est electionem, **419** et liberam consecrationem intelligi, ut qui canonicè eligitur, et Libere

consecratur. Alioquin sit quædam prava simulatio in Ecclesia, et ecclesiasticæ dignitatis illusio non parva. Quicumque igitur canonicè non electus quasi sacrandus accedit, vel qui non est libere consecratus, etiam si canonica præcesserit electio, execratus recedit. Nam sicut ubi non est vera cordis conversio, non sequitur plena remissio, ita ubi non sequitur libera consecratio, etiamsi canonica electio præcedat, minime prodest, cum neutra sola episcopum creare sufficiat. Nec est illa libera consecratio quam præcedit factum sine iudicio et justitia juramentum, cum B. Hieronymus super Jeremiam, dicat juramentum non esse faciendum, ubi non est justitia simul, veritas et iudicium. Quod si aliter facit præsumptum, juramentum non erit, sed perjurium.

Præterea tria proprie propria Ecclesia habere debet, quorum unum si defuerit, velut paralytica jacet, nec ligandi nec solvendi potestatem habet. Debet itaque Ecclesia catholica esse, casta et libera: catholica, quia nec vendi debet nec emi; casta, quia nullatenus debet muneribus corrumpi; libera, quia sæculari potestati non debet subjici nec ab ejus sponso qualibet occasione a sæculari potestate sacramentum extorqueri, cum omnino lege divina prohibeatur nec ab episcopo nisi pro sola fidè catholica sacramentum exigatur. Christus ntiqne pastor bonus sponsam **420** quærit fidelem, infidelem respuit, castam diligit, odit corruptam, liberam sibi sociat, ancillam abjicit. Falso itaque nominatur episcopus, qui adnullare conatur electionis et consecrationis ordinem, quem Christus per semetipsum primus instituit. Ipse enim primus et elegit apostolos, et consecravit. Tota itaque ordinatio episcopi in electione et consecratione consistit. Hæc prius per semetipsum, ut dictum est, Christus fecit; deinde vero vicarii ejus. Et in apostolis quidem a

Christo facta sunt, quoniam ab ipso et electi et consecrati fuerunt. In aliis vero omnibus, a nullis aliis fieri licet, nisi a vicariis Christi. Sunt autem vicarii Christi clerici in electione, episcopi in consecratione. Cæteri omnes petere quidem episcopum possunt, eligere vero vel consecrare non possunt. Huc sanctum sacramentum, electionem videlicet et consecrationem apostolorum, Christus primum fecit, per quod cætera fierent sacramenta. Si vero sacramentum, quod primum, ut dictum est, Christus fecit per semetipsum, aliter factum fuerit quam docuit, Sacramenta cætera quæ sequuntur, quas vires habere valeant, nec ratio docet, et fides ignorat Christiana. Quicumque ergo sine canonica electione et libera consecratione sub nomine pontificis ecclesiam vel potestatem ecclesiasticam sibi vindicare præsumit, hic jam non per ostium intrat, sed aliunde ascendit ut merito non inter episcopos computetur, sed inter fures et latrones connumeretur (Joan. x, 1). **421** Iste aliis benedictionem non porrigit, sed pestem, et vulnus potius inferre videtur quam salutem, qui tanta præsumptione Dei maledictionem meretur. Nam episcopus qui canonicam electionem, et liberam consecrationem non habet, est quasi arbor non habens radicem. Arbor autem quæ radicem non habet, etiam si folia habeat, fructum ferre nullatenus valet. Ad hujuscemodî arborem Christus quidem accessit, et cum ibi fructum non invenisset, eam maledixit (Marc. xi, 21). Ille maxime a Deo maledicitur, qui sacramentis Ecclesiæ quasi sociari sua cupiditate desiderat, non Christi charitate. Et omnis qui sacramentis Ecclesiæ cæramento charitatis non jungitur, injuriam quidem Ecclesiæ facit, sed quasi paries luteus dissipatur, qui licet dealbari possit ad tempus, ejus subita dissolutione, qui ante confidebant in eo, premuntur. Hac igitur similitudine recte colligitur quod qui ad injuriam sanctæ Ecclesiæ ecclesiasticum ordinem, et maxime pontificatum assequitur, suam destructionem in primis, deinde populi mortem operatur. Et tunc Ecclesia injuriam pariter sustinet et verecundiam, quando in eligendo pontifice, canonica electio et libera consecratio perit et quod vitæ meritum, et sapientiæ doctrinæ atque sacris ordinibus debetur, illis quasi imponitur quibus nec bonæ vitæ merita, nec sapientiæ doctrina, nec sacri ordines suffragantur. Isti terrenum, imo paludosum habent fundamentum, et ideo corruunt **422** qui tali fundamento ædificantur. De talibus enim dicitur in Psalmo: *Projecisti eos, dum allebantur* (Psal. LXXII, 18). Gravius nihil est apud Christum Ecclesiæ injuria, cujus sacramenta qui perverse suscipiunt, cum Christo esse vel prodesse non possunt. Cum Christo etenim simul esse et contra Christum facere nemo potest, cum ipse dicat: *Qui non est mecum, contra me est* (Luc. xi, 23). Qui autem cum Christo non est, nec sibi prodesse, nec aliis potest, cum ipse iterum asserat: *Qui non colligit mecum, dispergit* (ibid.). Et alibi dicit: *Sine me nihil potestis facere*

A (Joan. xv, 5). Sunt quidam, qui Romanæ Ecclesiæ omnia licere putant, et quasi quadam dispensatione aliter quam divina Scriptura præcipit, eam facere posse. Quicumque ergo sic sapit, decipit. Nam Romanæ Ecclesiæ post Petrum minime licet, quod Petro non licuit. Petro quæ liganda erant ligandi et quæ solvenda solvendi est a Christo data potestas, non quæ liganda solvendi, vel quæ erant solvenda ligandi concessa facultas. Petrus etiam aliquando aliter egit, Paulus licet in conversione adhuc novitius ei in faciem resistere minime timuit (Gal. ii, 11). Petrus vero sui junioris increpationem libenter suscipiens, quod plus justo fecerat, diligenter correxit. Præterea nulla ratione fieri licet quod Christus suo exemplo non docuit; ipse enim legem solvere non venit, sed adimplere (Matth. v, 18). Romana itaque Ecclesia divinarum Scripturarum legem solvere non debet, sed conservare et tradita sibi a Christo potestate non ad suam voluntatem uti, sed secundum **423** Christi dispositionem. Si etiam a suo juniore Romano pontifici suggeritur, ut si aliquando plus justo fecerit, juste corrigat, tanquam Petrus Pauli admonitionem suscepit, et ipse suscipiet, si Petrum imitari desiderat.

Adversus eos qui contra Christi dispositionem armantur, bonus doctor et martyr Cyprianus loquitur, dicens: *Adulterum est, impium et sacrilegum, quodcunque humano facto instituitur, ut dispensatio Christi violetur*. Qui sic agit, tenebras pro luce, noctem pro die, pro cibo famem, pro potu sitim, venenum pro remedio tribuit, pro vita mortem. Non sinit illorum ætas venerabilis nec est auctoritas imitanda, qui Susannam pudicam corrumpere voluerint; quorum veterem nequitiam imitantur, qui Christi veritatem, et ejus sponsæ virginitatem violare machinantur. Hi sunt utique qui Dei dispositiones immutant, et traditiones suas statuere conantur. A quibus recedente doctrina Dominica, recedit et Domini gratia, quorum secus acta quandoque summus Pastor vindicabit et ultoris vigore, et judicis potestate. Dispensationes quidem in Ecclesia faciendæ sunt, non amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, sed pia et misericordii intentione. Tunc enim a pastore Ecclesiæ dispensatio pie et misericorditer fieri creditur, cum aliquid minus perfecte ad tempus sit ab illo, vel fieri permittitur, non voluntate sua, sed aliorum necessitate ne in ipsis videlicet fides Christiana periclitetur. Sic igitur faciendæ et dispensatio **424** ab Ecclesia, ut fidei nostræ veritas instruat et si quid aliter ad horam factum fuerit vel permissum, opportuno tempore corrigatur. Hac indiscreta et sancta dispensatione usi sunt beati apostoli Petrus et Paulus propter metum Judæorum, ne ipsi scandalizarentur. Nam Paulus post conversionem Timotheum circumcisum fecit, et cæremonias etiam exercuit Judæorum et Petrus coegit quosdam judaizare gentilium. Uterque sanctus apostolus simulans se veteris legis præcepta servare; ne qui fideles ex Judæis facti fuerant, susceptam veritatis

notitiam scandalizati negarent. Feecerunt hoc sancti apostoli misericordiam et pia compassione, non simulatione fallaci: quamvis legem post Evangelium non esse servan lam minime dubitarent. Ubi beatissimæ vitæ viri intelliguntur non commutasse consilium, sed ad horam pro aliorum salute suæ doctrinæ sententiam. Nam super hoc quod ipsi et alii aliter fecerant, et se et alios postea correxerunt. Possunt etiam et debent fieri dispensationes, quibus Ecclesiarum, et monasteriorum consuetudines immutentur; sed ubi postponitur minus bonum, ut quod est melius instituat. In nullo autem malum fieri debet vel permitti, nisi in ea tantum necessitate ubi timetur ne periclitetur fides, et illud postmodum corrigatur. Nam qui mala faciunt, ut veniant bona, horum justam esse damnationem Paulus apostolus protestatur. Si quis vero aliter in Ecclesia dispensationes facit, rationi simul et veritati **425** contradicit, nec solum lucernam ardentem non habet verum etiam aliorum ardentem extinguit. Et ideo non recte dicitur Christi vicarius, sed dux est cæcorum ipse cæcus.

De investitura autem laicorum, si quis cognoscere voluerit quid catholica et apostolica Ecclesia senserit, quid docuerit, quid iudicaverit et constituerit, legat in primo capitulo illius concilii (574), quod tempore Gregorii septimi papæ factum est et ibi omnes clericos, qui de manu laici investituram suscipiunt, hæreticos vocatos, et ideo damnatos esse et excommunicatos invenerit. Licet alia hæresis de investitura dicatur, alia Simonica; ista quæ de investitura dicitur, contra sanctam Ecclesiam fortius jaculatur. Simonica etenim pravitas multoties sit latenter; hæresis vero de investitura semper publice agitur. Ibi etiam in primis omnis ecclesiasticus ordo confunditur, quando hoc quod unicuique a solo suo consecratore in Ecclesia eum orationibus, quæ ibi conveniunt, dari debet, a sæculari potestate prius accipitur. Quod sancti apostoli non solum interdixerunt, verum etiam omnes illos, qui per sæcularem potestatem Ecclesiam obtinent, a Christo sibi tradita potestate damnaverunt. Et merito apostoli iudicio Spiritus sancti hanc hæresim in ipso Ecclesiæ principio damnare decreverunt, quam longo post tempore ex patre diabolo nascituram esse præviderunt. Cum igitur laico et investitura, et omnis etiam disponendarum Ecclesiarum vel **426** ecclesiasticorum rerum facultas a Spiritu sancto, qui in apostolis loquebatur, negata sit penitus et interdicta, qui investituram a laico suscipit, non jam contra apostolos tantum, imo contra Dominum apostolorum, quod sanctum est canibus exponit. Investitura enim, de qua loquimur, sacramentum est, id est sacrum signum, quo princeps Ecclesiæ, episcopus scilicet, a cæteris hominibus æcernit pariter atque dignoscitur et quo super Christianum gregem cura pastoralis ei tribuitur. Hanc investituram ab illo solo suscipere debet a quo et (574) De quo et supra, epist. 11, lib. III.

A consecrationem habet. Illum siquidem prius oportet consecrari, deinde vero tanquam regem Ecclesiæ sacris insignibus decorari. Si quis autem cuilibet sæculari potestati ista licere putat, errat; quod si defendere nititur, apostolorum doctrinam et sancti Spiritus sensum adnullare desiderat. Unde hæreticus esse nullatenus dubitatur. Investitura itaque laicorum, quæ sit per virgam et anulum, merito hæresis appellatur. Nam sicut a Simone Simonica hæresis dicitur, ita ab eo qui investit, et ab illo qui investitur, quoniam uterque in illa sua actione, et agitare claves Ecclesiæ, et ejus unicum ac singulare ostium violare conatur, recto nomine hæresis de investitura vocatur. [Hæc præterea hæresis de investitura, si recte perspicitur, etiam hæresis Simonica esse, viva et vera ratione probatur. Nam quæ sæculari potestas sibi vindicare nititur investituram, nisi ut per hoc pecuniam extorqueat, aut, quod **427** est gravius, sibi inordinate subjectam efficiat pontificis personam? Nullus est utique laicorum, etiamsi ei liceret, qui tanta intentione anulum vel virgam dare desideret, nisi per hæc quæ sunt sacramenta Ecclesiæ, temporalibus lucris inhiaret. Laicis quidem sacramenta ab Ecclesia suscipere licet, non Ecclesiæ quælibet sacramenta dare. Semper laicus de investitura, ut diximus, aut pecuniam sibi vindicat, aut, quod est amplius, episcopi vel abbatis personam. Hac non tam humana quam diabolica malignitate, Ecclesia catholicam fidem, libertatem, et castitatem amittit, sine quibus nulla ratione subsistit. Hanc igitur, quam supra diximus, investituram quicumque sub specie pastoris suscipere præsumit, sit paralyticus, et hæretica lepra pollutus. Illum non pastorem fiducialiter dico, nec illius Pastoris qui animam suam posuit pro ovibus suis, quodlibet membrum, sed fur, et raptor et lupus est. Nam ad hoc venit ut furetur, et rapiat et mactet (Joan. x, 10). Hanc autem detestabilem impietatem non solum qui faciunt, sed qui consentiunt ei, damnati sunt. Ille vero consentit qui eam tacet, qui eam non corrigit, et qui ei palam non contradicit, et nemo est qui contradicere palam non debeat, et possit. Nam si prælati non habet auctoritatem, habet tamen Christiani vocem. Et Scriptura dicit, D et neminem excipit: *Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine* (Jer. XLVIII, 10), id est, vocem suam ab increpatione peccati. Illud etiam factum meminerit, quod asina fatuum prophetam olim correxerit (Num. XII, 28). Quod si fuerit vitiosus, vel quolibet alio crimine infamis factus, non ideo silere debet, quoniam unicuique **428** peccatori communem Ecclesiæ fidem, quam suam esse credit, et constituit, defendere, et contra ejus adversarios libere pugnare licet. Nam illi duo, qui in passione Domini crucifixi sunt cum eo, omnino infames erant; nam publici latrones, quorum unus non tantum quia credidit, sed quia suæ fidei veritatem contra alterum defendere cœpit, bonum illud et delectabile

verbum a Salvatore nostro audire meruit : *Hodie scilicet tecum eris in paradiso* (Luc. xxiii, 43). Unde in latrone illo maxime declaratum agnoscitur, quod vir catholicus, licet prius infamiae maculis aspersus, fidei defensione paradisi pariter et cum Christo esse meretur. Et quoniam de Simonia mentionem fecimus, cur ipsa et laicorum investitura sit hæresis, et merito hæresis appellari debeat, amplius Deo adjuvante dicitur, ne super hoc deinceps dubitetur. Hoc etiam silentium non erit, quod sicut quædam investitura laicorum contra fidem, ita quædam investitura eorum salva fide fieri potest. Credendum est, frater charissime, et firmiter tenendum illud præcipue hæresim esse quod a Patris unitate Filium, sive Spiritum sanctum conatur separare, vel personarum alteram altera minorem vel majorem asserere. Sunt quidem errores et divisiones, quæ hæreses appellantur, quibus de persona Patris vel Filii, sive Spiritus sancti, vel de simul tota Trinitate perverse sentitur. Sed sciendum est quod ille maxime et magis proprie hæreticus nominatur, qui fidem Christi quam accepit, obstinato **429** animo impugnare videatur. Igitur Simon Magus a S. Philippo baptizatus non tantum hæreticus, sed hæreticorum primus et pessimus existit; qui non solum a Patris æqualitate separari posse Spiritum sanctum existimavit, sed etiam ipso Spiritu sancto major esse præsumptuose tentando concupivit. Nam cum se posse pecunia possidere Spiritum sanctum putavit, quid appetit aliud, nisi ut Spiritu sancto major ipse haberetur, cum major sit qui possidet quam quod possidetur (*Act. viii*)? Cum itaque Patris et Filii et Spiritus sancti personas inæquales quilibet nititur astruere, ratione pariter et auctoritate hæreticus habeatur, multo magis Simon Magus, qui Spiritum sanctum Deo Patri et Filio æqualem per omnia sibi pecunia subijcere tentavit, hæreticus, et Simonia, quæ ab ipso inventa est, et ab eo dicitur, hæresis comprobatur. Laicus autem cum investituram Ecclesiarum tribuit per virgam et annulum, quæ sunt Ecclesie sacramenta, sicut sal et aqua, oleum et chrisma, et quædam alia, sine quibus hominum et ecclesiarum consecrationes fieri non possunt, sibi jus Christi usurpat et potestatem, et quodammodo se Dei Filio prædicat altiore. Nam dum illa Ecclesie sacramenta ibi dantur, ubi dari debent, et quibus, et quando, et quomodo debent, per consecrationis ministrum, a Dei Filio dantur, a quo universa sunt sacramenta, et a quo tribuuntur. Unde Deus Pater ad Joannem loquitur dicens : *Super quem videris Spiritum descendentem, 430 ille est qui baptizat* (*Joan. i, 33*). Quando dixit, *ille est qui baptizat*, a parte totum significavit. Nam Dei Filius universa sanctæ Ecclesie conficit et tribuit sacramenta. Laicus autem, quando contra Dei Filium sic præsumit, si non amplius, non minus tamen quam Simon Magnus intumuit, et ipse intumescit, qui in collatione sacramentorum se Dei Filio anteponit. Et quia Deo Dei Filio non solum sui Patris æqualitatem demere

nititur, sed seipsum Dei Filio superiorem sua impia actione significare videtur, recto nomine et ipse hæreticus, et ejus investitura hæresis appellatur. Non sit imperatoribus et regibus molestum quod dicimus, nec consuetudine sibi vindicare nitantur, quod eis veritate negatur. Cum laicis etiam religionis disponendarum Ecclesiarum vel ecclesiasticarum rerum omnis facultas ab apostolis prohibeatur, manifestum est quod eis investitura negatur ab ipsa veritate, a Christo videlicet qui in apostolis loquebatur. Quod autem Christus in apostolis sit locutus, Paulus apostolus asserit dicens : *An experimentum ejus quaeritis, qui in me loquitur Christus? (II Cor. xiii, 3.)* Cum igitur Christus veritas sit, sicut ipse dixit : *Ego sum veritas* (*Joan. xiv, 6*), nec unquam, Ego sum consuetudo, dixerit, qui Christianus est, Christum; et qui rex est Regem regum, ipsam scilicet veritatem, sequatur, non consuetudinem. In ecclesiasticis possessionibus, quamvis nec in legibus, nec in canonibus inveniatur, tamen propter scandalum et schisma vitandum, talis regibus investitura concedatur, ut nec ipsi propter **431** hoc pereant, nec sancta Ecclesia detrimentum patiat. Investituram per virgam et annulum accipere, nisi a suo consecratore, manifestum est esse damnosum, quia nulli laico licet illa Ecclesie sacramenta dare, sicut ei non licet episcopum consecrare. Res etiam, quæ semel Ecclesie datæ sunt, reges eas iterum dare, vel de ipsis investire nec debent, nec convenienter possunt. Nam alicui illud dare quod habet, et de hoc investire alicui quod ille jam tenet, superfluum est et vanum, non tamen videtur criminisum. Alia utique est investitura, quæ episcopum perficit; alia vero, quæ episcopum pascit. Illa ex divino jure habetur, ista ex jure humano. Subtrahere jus divinum, spiritualiter episcopus non creatur; subtrahere jus humanum, possessiones amittit, quibus ipse corporaliter sustentatur. Non enim possessiones haberet Ecclesia, nisi sibi a regibus donarentur, et ab ipsis, non quidem divinis sacramentis, sed possessionibus terrenis investiretur. Ex jure divino regibus quidem et imperatoribus dominantur; ipsis tamen ex eodem jure, quia Christi domini sunt, honorem debemus et reverentiam, sicut dicit Apostolus : *Regem reveremini* (*I Petr. ii, 17*). Ex jure autem humano tantum illis debemus, quantum possessiones diligimus, quibus ab ipsis vel a parentibus suis Ecclesia ditata et investita dignoscitur. Unde B. Augustinus super Joannem sic loquitur (*tract. 6*) : *Noli dicere : Quid mihi et regi? Quid tibi ergo et possessioni?* Nam per jura regum possessiones habentur. Si vero **432** dixeris, *Quid mihi et regi?* Noli jam dicere possessiones tuas, quia ad ipsa jura, quibus possessiones possidentur, renuntiasti. Nam secundum jus imperatorum possides terrena. Tolle imperatorum jura, quis audeat dicere : *Mea est illa villa, aut meus est iste servus, aut mea est ista domus?* Quo jure defendis villas? divino, an humano? divinum jus in Scripturis habemus; humanum jus in legibus regum. Unde quisque possidet

quod possidet? Nonne jure humano? Nam jure divino, *Domini est terra et plenitudo ejus* (*Psal. xxiii, 1*). Pauperes et divites Deus de uno luto ferit, et divites et pauperes una terra supportat. Jure tamen humano dicis: *Hæc villa mea est, hæc domus mea est, hic servus meus est. Jure ergo humano. Jure imperatorum quare? Quia ipsa jura humana per imperatores et reges sæculi Deus distribuit Ecclesiæ suæ. Possunt itaque sine offensione reges post electionem canonicam et liberam consecrationem per investituram regalem in ecclesiasticis possessionibus, concessionem, auxilium, et defensionem episcopo dare; quod quolibet signo factum extiterit, regi, vel pontifici, seu catholicæ fidei non nocebit. Voluit bonus Dominus et magister noster Christus spiritualem gladium et materialem esse in defensione Ecclesiæ. Quod si alter ab altero retunditur. Ille sit contra illius voluntatem. Hac occasione de regno justitia tollitur, et pax de Ecclesia, scandala suscitantur et schismata, et fit animarum perditio simul et corporum, et dum 433 regnum et sacerdotium unum ab altero impugnatur, periclitatur utrumque. Nam rex et Romanus pontifex cum unus contra alium, alter pro regni consuetudine, alter pro Ecclesiæ libertate erigitur, regnum illam consuetudinem obtinere non potest, nec poterit, et Ecclesia suæ libertatis amittit plurimum. Rex præterea sacrosancta communione pariter et regia dignitate privatur, a Romano vero pontifice multis, qui sibi deservire debuerant, necessitate cogente, servitur. Et qui a pontifice docendus erat, et docendus a rege, rex et pontifex populum sequitur. Habeat autem Ecclesia pacem, et regnum justitiam; habeat rex consuetudinem, sed bonam, et non quam male reposcit, sed quam supra diximus, investituram. Habeat Ecclesia suam libertatem; sed summopere caveat ne dum nimis enun-*

A xerit, eliciat sanguinem, et dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur. Hoc est præcipuum discretionis membrum, ne quilibet rector Ecclesiæ, sua qualibet actione a Satana circumveniat. Tunc enim rector a Satana circumvenitur, quando sub specie justitiæ per nimiam tristitiam regendum perire contingit, qui potuit liberari per indulgentiam. Præterea bonus et discretus Augustinus in epistola ad Parmenianum dicit, vix aut nunquam excommunicandum eum esse qui in malo opere obstinatam multitudinem habet secum. Nam tolerabilius videtur uni parcere, ne in Ecclesia schisma seminetur 434 plurimorum. Et beatissimus doctor et martyr Cyprianus asserit dicens: *Schisma non est faciendum, utiamsi in eadem fide, et in eadem traditione non permaneat qui recedit. Et Salomon in Ecclesiaste: Scindens ligna periclitabitur in eis, si exciderit ferrum* (*Eccl. x, 9*). Item in Exodo: *In domo una comedetur, non ejicietis de domo carnem foras* (*Exod. xii, 46*). Ex quibus verbis colligitur quod sit tolerandus ab Ecclesia qui multitudinem habet secum, ne dum unum corrigere nitimur, perditio fiat multorum. Hoc etiam Hieronymus ad Augustinum scribit, dicens quod, secundum beatorum apostolorum Petri et Pauli præsentiam dispensationemque honestam, aliquando fieri necesse est quod jure reprehenditur, ne Christianæ plebi scandalum oriatur. Si vero imperatoris et regis personæ, non tamen illius terræ aliquando in summa justitia parcendum est, ne summa creascit inde malitia. Ministris Ecclesiæ penitus interdicitur, ne quod justum est injuste consequantur. De præsentibus materia, si minus vel aliter dixi quam debui, ignorantæ deponeatur, et indulgeatur misericorditer. Si autem bene, benigne suscipiatur, et observetur diligenter.

APPENDIX.

PRIVILEGIUM THEODERICI

CARNOTENSIS EPISCOPI

Pro monasterio Viudocinensi, ipso dedicationis ejus die scriptam (375).

In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. Ego Theodericus Dei gratia Carnotensis episcopus, universis sanctæ Ecclesiæ fidelibus notum facio, quod Gaufridus inclytus comes, et uxor ejus venerabilis Agnes comitissa, monasterium sanctæ et individuæ Trinitati dicatum in castello suo, quod Viudocinum dicitur, ex nostro consilio propriis sumptibus construxerunt, nostroque et clericorum nostrorum assensu et concessione B. Petro et ejus Romanæ Ecclesiæ in patrimonium et alodium obtulerunt, exinde futuræ vitæ beatitudinem se fa-

D cilium precibus B. Petri adepturos, et præsentem feliciter exacturos non vana spe confidentes. Quod cum rerum amplitudine liberali munificentia locupletassent, et ornamentorum vario ac multiplici genere decorassent, ad illius venerabilis loci dedicationem nos, et multos alios episcopos et abbates vocaverunt, et ut fratres inibi Deo ex S. Benedicti norma militaturi tranquillius et absque ulla inquietudine permanerent, petierunt a nobis, ut quidquid redhibitionis sive debitæ subjectionis nostræ episcopali sedi aliæ persolvunt Ecclesiæ,

(375) De quo in notis ad Goffridi epist. 4 lib. 1.